

CAPÍTOL 3.

INSTITUCIONS FINANCERES INTERNACIONALS

Índex

- Per què nosaltres hauríem de...? - 2 ■
- Una mica d'història - 2 ■
- Alguns conceptes que cal tenir clars - 3 ■
- La teoria neoliberal diu... - 5 ■
- Exemples poc exemplars - 6 ■
- En definitiva - 6 ■
- Saber-ne més - 7 ■
- Alguna eina més per sensibilitzar - 8 ■
- Campanyes i moviments socials - 8 ■
- Unes qüestions per reflexionar i debatre - 9 ■

Elaborat:

Revisió de
contingut:

Disseny i
maquetació:

Except where otherwise noted, this work is licensed under
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>

www.interferencies.cc

info@interferencies.cc

[@_interferencies](https://www.facebook.com/interferencies)

[facebook.com/interferencies](https://www.facebook.com/interferencies)

Per què nosaltres hauríem de...?

Perquè mentre estem pendents de la democràcia formal –els poders legislatiu i executiu– qui veritablement està decidint en tot el planeta les polítiques socials i econòmiques són institucions opaques, les decisions de les quals no són democràtiques i responen als interessos de les grans multinacionals i de les elits financeres, en connivència amb els governs més poderosos.

Una mica d'història

L'any 1944 en una conferència de Nacions Unides, representants de 45 països reunits a Bretton Woods (Estats Units) decideixen crear una institució per tal d'estabilitzar el sistema financer internacional i prevenir crisis econòmiques com la dels anys 30. L'any següent es crea amb aquesta finalitat i amb seu als EUA el **Fons Monetari Internacional** (FMI).

El mateix any 1944, i en paral·lel a l'FMI, neix el **Banc Mundial** (BM) també a la trobada de Bretton Woods. Si bé en els seus inicis es va crear per ajudar els governs europeus afectats per la II Guerra Mundial, amb el temps va passar a ser finançador dels països anomenats *en vies de desenvolupament*.

Amb els anys es van crear altres institucions financeres internacionals d'àmbit regional –els bancs regionals de desenvolupament– com ara el Banc Interamericà de Desenvolupament, el Banc Asiàtic de Desenvolupament, el Banc Africà de Desenvolupament o el Banc Europeu de Reconstrucció i Desenvolupament. La seva funció és, com la del Banc Mundial, finançar amb crèdits projectes de desenvolupament als països empobrits. Totes són conegudes com a institucions financeres internacionals (IFI).

Al club de les IFI hem d'afegir el Banc Europeu d'Inversions, un banc públic de la Unió Europea que finança projectes de desenvolupament, principalment grans infraestructures, energia, transport i telecomunicacions, tant a la UE com a fora.

Totes aquestes institucions tenen un gran poder a l'hora de determinar el model de desenvolupament que han de seguir els països del Sud, i alguns del Nord, ja que, a canvi de recursos financers en forma de crèdits, imposen polítiques econòmiques i socials.

Durant els anys 80, l'FMI i el Banc Mundial van ser els encarregats de buscar una solució a la crisi del deute dels països del Sud. La principal conseqüència van ser dècades de programes d'ajustament estructural, polítiques neoliberals i crisi social arreu d'Amèrica Llatina, Àsia, Àfrica i Europa de l'Est, sense que se solucionés el problema del deute. Des de l'any 2008, l'FMI ha estat l'encarregat de gestionar les ajudes i definir les mesures per fer front a la crisi financera i econòmica, també a Europa, amb conseqüències similars: augment del deute, austeritat i crisi social.

Alguns conceptes que cal tenir clars

El Banc Mundial

El Banc Mundial atorga crèdits per a projectes de desenvolupament. El seu finançament el realitza d'acord amb el que la institució entén com a necessari per aconseguir-lo. Això passa sovint pel foment de grans infraestructures, extracció de recursos naturals, industrialització de l'agricultura o privatització de serveis públics.

El Banc Mundial defineix les polítiques que hauran d'aplicar els països empobrits per créixer i "millorar" en un context econòmic globalitzat mitjançant els informes que realitza, els quals determinen certes condicions per als seus préstecs.

El Banc Mundial du a terme les seves actuacions a través de les cinc organitzacions que el componen. Dues són de desenvolupament: el Banc Internacional de Reconstrucció i Foment (BIRF), que centra les seves activitats en països d'ingrés mitjà i països empobrits amb capacitat creditícia, i l'Associació Internacional de Foment (AIF), que treballa en els països més empobrits. Ambdues complementades per l'acció de la Corporació Financera Internacional (CFI), l'Organisme Multilateral de Garantia d'Inversions (OMGI) i el Centre Internacional d'Arranjament de Diferències Relatives a Inversions (CIADI).

El Fons Monetari Internacional

L'FMI té com a funció declarada promoure l'estabilitat financera mundial. La seva eina principal per aconseguir-ho és el crèdit adreçat a governs de països amb dificultats per pagar els seus deutes. Aquests crèdits van acompanyats de condicions.

Les condicionalitats que el Fons imposa són directes, que habitualment passen per la liberalització financera i comercial, la privatització del sector públic i per ajustaments econòmics amb elevats costos socials per a la població, i indirectes a través de l'avaluació periòdica de la *salut econòmica* dels països.

Aquestes avaluacions de l'FMI seran tingudes en compte pels mercats financers i pels agents de l'especulació financera. Si un país no vol patir agressions d'aquests mercats financers, en forma d'atacs especulatius, fugides de capital o increments del risc i dels tipus d'interès, haurà de posar en marxa les mesures d'ajustament *recomanades* per l'FMI.

El funcionament de les institucions financeres internacionals

El Banc Mundial i l'FMI estan dirigits per representants dels països que les formen: 187 països dels 192 que formen part de Nacions Unides. El dret a vot es reparteix segons el pes de cada país en l'economia mundial, el que fixa les quotes que cada país ha de pagar per ser membre. De manera que qui aporta més diners té més vots.

Des del 2011 tant el BM com l'FMI han endegat reformes en els seus sistemes de quotes, i han donat més poder a països emergents com ara Xina, Índia i Brasil.

Els Estats Units i la UE mantenen de facto el dret a veto. Conserveu més del 15% del poder de votació, percentatge prou alt com per bloquejar o imposar les decisions importants (aprovades per majoria del 85% dels vots).

Al Banc Mundial els països amb ingressos alts acumulen el 61% dels vots, els que tenen rendes mitges disposen del 35% de vots, i els més empobrits tenen el 4% dels vots.

Tant l'FMI com el BM tenen la seu a Washington i són administrats pels 187 països membres.

Altres actors que se'n beneficien

Els projectes que financen el Banc Mundial o altres bancs regionals de desenvolupament, i els programes que imposa l'FMI a canvi de "rescats" financers suposen un negoci molt lucratiu per a les grans empreses transnacionals. Això és així perquè són les que es fan amb els contractes per executar els projectes, construir les infraestructures, vendre la maquinària o oferir els serveis vinculats a aquests projectes. A més, són les grans empreses transnacionals europees i nord-americanes les que compren les empreses públiques privatitzades. Segons l'Institut de Comerç Exterior espanyol tots aquests bancs de desenvolupament mouen anualment més de 140.000 milions de dòlars. Aquests diners acaben en mans de grans empreses multinacionals, algunes de les quals són espanyoles.

La teoria neoliberal diu...

L'existència d'institucions internacionals que regulin les finances i facilitin diners a països que en necessiten promourà el creixement econòmic i, paral·lelament, la reducció de la pobresa i les desigualtats.

Atès que es tracta d'institucions públiques en mans dels representants de governs d'arreu del món, responen als interessos de la majoria de la població.

...però la pràctica

Nombrosos estudis acadèmics, de la societat civil i d'organismes de Nacions Unides demostren que no ha estat així per diferents motius:

- Aquestes institucions imposen polítiques com ara la privatització de serveis socials bàsics acompanyada de: vulneració de drets bàsics, com l'accés a l'aigua o a l'educació, atac contra la sobirania dels pobles i increment del poder de les grans transnacionals.
- Les polítiques socials i econòmiques que apliquen responen a uns estàndards de l'economia neoliberal, que busquen sempre el creixement econòmic i no un desenvolupament humà i sostenible que estigui en línia amb les necessitats de les comunitats.
- El creixement econòmic que promouen beneficia bàsicament a les elits econòmiques, tot i que les mesures d'austeritat o els retalls no s'adrecen a aquestes sinó a la ciutadania i retallen els drets dels pobles. Això fa que augmentin les diferències entre les persones més riques i les més empobrides.

...pero la práctica

El model d'organització interna mostra que no és així:

- El poder de decisió és directament proporcional al capital aportat i aquest depèn del pes de cada país a l'economia mundial (semblant al consell d'administració d'una societat anònima), per tan recau sobre tot en els països més enriquets.
- Són organitzacions opaques que, malgrat oferir molta informació, treballen a porta tancada. Aquest fet dificulta el seu control per part de la ciutadania i dels moviments socials.
- El BM i l'FMI són sovint emprats pels EUA o per la UE per, sota una façana d'ajut i crèdit, marcar les polítiques econòmiques, comercials, etc. que hauran de seguir els països receptors.
- Les empreses transnacionals exerceixen una important pressió sobre aquestes institucions, a través de lobbies i del mecanisme de portes giratòries (intercanvi constant de directius entre ambdues).

Exemples poc exemplars

- L'FMI i el BM van donar suport financer a l'Apartheid sud-africà o a un dels dictadors més corruptes que hi ha hagut, Mobutu Sese Seko president del que aleshores coneixíem com a Zaire; sense aquestes institucions difícilment s'haguessin mantingut tan de temps al poder. Pinochet a Xile, Suharto a Indonèsia, Marcos a Filipines o Mubarak a Egipte són altres dels molts dictadors que han rebut suport financer d'aquestes institucions.
- Un factor clau en el desenvolupament de la crisi econòmica i social més gran de la història de l'Argentina foren les recomanacions de l'FMI. Es tracta del mateix tipus de polítiques que estan imposant actualment a Europa (Grècia, Irlanda, Portugal, Estat espanyol..), és a dir, programes d'austeritat i de retallades socials.
- El Banc Mundial és un dels principals finançadors de les indústries extractives –petroli, gas i minerals– i ha donat suport al finançament de megainfraestructures i preses amb impactes ambientals i socials nefastos (com la d'Inga a la República Democràtica del Congo o la de Narmanda a l'Índia).
- Mentre que el Banc Mundial s'ha erigit com el gestor dels fons de lluita contra el canvi climàtic, és també un dels principals finançadors d'indústries altament emissores de CO2.

En definitiva

Les institucions financeres internacionals, lluny de millorar la situació global dels països del Sud, són les eines que les elits econòmiques i els governs del Nord utilitzen per obligar-los a aplicar polítiques macroeconòmiques i socials neoliberals. Aquestes debiliten els governs nacionals i locals i busquen l'entrada d'aquests països al mercat mundial, amb unes clares guanyadores: les empreses transnacionals, la majoria de les quals són del Nord.

Com a resultat, es mantenen i s'aprofundeixen les relacions desiguals entre els països enriquits i els empobrits, i s'incrementa la distància entre les persones més riques i les més empobrides (tant a l'interior dels països com entre països).

Tant els projectes receptors dels crèdits multilaterals com les polítiques imposades que els acompanyen redueixen la sobirania dels pobles del Sud. Aquests països, per poder accedir als recursos financers de les institucions financeres internacionals, han d'orientar la seva economia cap a l'exportació de productes amb poc valor afegit (principalment productes agrícoles, petroli, gas i minerals), i afavorir la construcció de grans infraestructures que no respecten els drets dels pobles ni el medi ambient, i amb això reforcen les oligarquies del Sud en connivència amb els governs i les empreses del Nord.

Saber-ne més

Llibres

- 1. STIGLITZ, J. *El malestar en la globalització*. Ed. Empúries, 2002
- 2. TOUSSAINT, E. *Banco mundial: el golpe de estado permanente*. Editorial Viejo Topo (Barcelona), 2007

Webs

- 1. Campaña "Qui deu a Qui?"
<http://quiendebeaqui.org/spip.php?rubrique39>
- 2. Comitè per a l'Abolició del Deute del Tercer Món
<http://www.cadtm.org/Arquitectura-financiera?lang=es>
- 3. Bretton Woods Project: Seguiment de les polítiques del Banc Mundial i l'FMI
<http://www.brettonwoodsproject.org/es/>
- 4. Monitor d'institucions financeres internacionals a l'Amèrica Llatina
<http://ifis.choike.org/esp/>
- 5. Xarxa europea contra el Banc Europeu d'Inversions
<http://www.counterbalance-eib.org>

Vídeos

- 1. *Confesiones de un sicario económico John Perkins*
<http://www.youtube.com/watch?v=UVtYaj7h7SY>
- 2. Recopilació de vídeos sobre les institucions financeres internacionals
<http://ifiwatch.tv/es>

Documents

- 1. FRESNILLO, I. *En nom del desenvolupament, en interès del capital*. Revista ONGC, 2010
http://www.odg.cat/documents/novetats/ongc44_BMFMI_fresnillo.pdf
- 2. FRESNILLO, I. G20. *Objetiu: salvar el capitalisme*. Semanario Directa, 2009
http://www.odg.cat/documents/deutes/b66_G20_IF_cat.pdf
- 3. FRESNILLO, I. *Un Banc Mundial Europeu? La Cooperació Europea i el Banc Europeu d'Inversions: noves vies d'inserció de les empreses transnacionals europees als països del Sud*. ODG, 2006
http://www.odg.cat/documents/deutes/b_bei_iolanda.pdf

Alguna eina més per sensibilitzar

Dossier sobre la dimensió internacional de la crisi financera . Parla del paper de les IFI en la crisi.
<http://www.quiendebeaquien.org/spip.php?article1295>

Campanyes i moviments socials

Aquí

- 1. Des de 2007 diferents organitzacions i moviments socials catalans han organitzat la Setmana global contra el deute extern i les institucions financeres internacionals, acte en què denuncien les seves pràctiques i la relació entre ambdós.
- 2. Les mobilitzacions i manifestacions a Barcelona de l'any 2001 contra la trobada del Banc Mundial a la ciutat –amb el resultat de 22 persones detingudes i 50 ferides–provocà que aquest finalment desistís de reunir-se en una població tan contrària a aquesta institució.
- 3. L'any 1994 més de 50.000 persones es van manifestar a Madrid contra el Banc Mundial i l'FMI en el 50è aniversari d'aquestes institucions, en una de les primeres manifestacions alterglobalització.

Allà

- 1. L'any 2010 s'inicia una nova campanya per fer fora el Banc Mundial de la gestió dels fons de lluita contra el canvi climàtic.
<http://www.worldbankoutofclimate.org>
- 2. La xarxa EuroIFI coordina des de l'any 2003 els esforços d'entitats i moviments socials que des d'Europa lluiten contra els impactes de les institucions financeres internacionals. Cinc anys més tard s'inicia una campanya específica per contrarestar el paper del Banc Europeu d'Inversions als països del Sud i a Europa de l'Est (CounterBalance).
- 3. A Praga, l'any 2000 desenes de milers de persones d'arreu d'Europa es van mobilitzar per impedir la reunió anual del Banc Mundial i l'FMI. Aquesta mobilització fou l'origen de moltes de les xarxes que es crearien posteriorment.
<http://www.nodo50.org/praga00>

Unes qüestions per reflexionar i debatre

Qui mana realment a les institucions financeres internacionals, els governs del Nord o el poder corporatiu?

Més enllà de qui mana, a qui beneficien les polítiques d'aquestes institucions?

Quan es financen projectes de desenvolupament o es dóna crèdit a un país, s'han de condicionar les polítiques dels països del Sud?

És millor democratitzar les institucions financeres internacionals, o eliminar-les canviant l'arquitectura financera internacional?

Seria més efectiu disposar d'un sistema amb institucions financeres regionals més democràtiques i amb la participació de la societat civil?